

KRÓNIKA

BENCZE LÁSZLÓ

BESZÁMOLÓ A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT HONVÉDELMI POLITIKÁJA ÉS A MAGYAR NÉPHADSEREG FEJLŐDÉSÉNEK NEGYEDSZÁZADA CÍMŰ TUDOMÁNYOS ÜLÉSRŐL

Az MN Politikai Főcsoportfőnökség Tudományos Tanácsa és a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum rendezésében 1982. április 9-én zajlott le a tudományos ülés, amelyen a Magyar Néphadsereg számos vezetőjén kívül részt vettek a hadsereg magasabb beosztású parancsnokai és politikai vezetői, tudományos munkatársai és propagandistái, továbbá több, a polgári élet különböző területein dolgozó kutató. *Dr. Liptai Ervin* ezredes elnöki megnyitójában hangsúlyozta, hogy napjainkban széles körű és egyre növekvő érdeklődés nyilvánul meg a felszabadulás utáni évtizedek eseményei iránt. A társadalomtudományok, az irodalom, a művészetek művelői mind gyakrabban idézik fel az elmúlt több mint három és fél évtized egyes korszakait. Megállapította, hogy ez a tevékenység önvizsgálat: az egyén és társadalom belső harcainak, ellentmondásainak, a hányattatásokon és torzulásokon is felülkerekedő előrejutásának vizsgálata, amelynek önkritikus, elemző értékeléséhez kedvező alapot biztosít társadalmunk egészséges légköre, pártunk kiegyensúlyozott marxista—leninista politikája. Az események alakulása okainak és törvényszerűségeinek feltárása, a fejlődés valós értékeinek bemutatása kötelesség magunkkal szemben, akik cselekvően átéljük ezeket az évtizedeket, s kötelesség azokkal szemben is, akik a felszabadulás után születtek, és hiteles beszámolót várnak tőlünk nemzeti történelmünk legnagyobb társadalmi fordulatát hozó, drámai évtizedeiről.

Az elmúlt időszak integráns része — folytatta — a Magyar Néphadsereg története, amelynek vizsgálata nélkül nem oldható meg történelmünk reális értékelése. Hadseregünk a hazai forradalmi

hadseregek sorában messze a leghoszabb múltra tekinthet vissza. Fejlődésének sokoldalú vizsgálata, a tanulságok levonása egyaránt fontos és szükséges a jelen és a jövő számára. Hangsúlyozta, hogy a magyar kommunisták pártja hadseregünk fejlődésében az első pillanattól kezdve meghatározó szerepet játszott, s a hadsereg története egyszersmind a párt honvédelmi politikájának története. Ezért áll a tudományos ülés középpontjában pártunk honvédelmi politikája, amely az elmúlt negyedszázad kiegyensúlyozott, folyamatos katonai fejlődésének alapja és mozgató ereje volt. Liptai ezredes elnöki megnyitója után átadta a szót a tudományos ülés előadóinak.

A bevezető előadást *Horváth István* vezérőrnagy tartotta „Az MSZMP honvédelmi politikája és a Magyar Néphadsereg negyedszázados fejlődése” címmel. Előljáróban emlékezett a párt-, az állami és a társadalmi szervek, valamint a különböző tudományos intézetek által elvégzett mélyreható vizsgálatra, s ennek széles körű ismertetésére, amellyel az egész ország lakossága közkincsévé tették hazánk elmúlt 25 éves történelmének tapasztalatait és tanulságait. Megemlítette, hogy mi is ünnepeltük Kalocsán, a 37. Budapesti Forradalmi Ezrednél a honvéd forradalmi karhatalmat, az ellenforradalom elleni harcban részt vevő Magyar Néphadsereget. Az ünnepség alkalmat nyújtott annak az igénynek a megfogalmazására, hogy állítsuk tudományos munkánk középpontjába a párt honvédelmi politikájával, a néphadsereg fejlődésével való foglalkozást. Az eddigi kutatások eredményeire, a felső párt- és katonai vezetés elemzéseire, megalapozott értékeléseire támaszkodva — foly-

tatta — a kutatásban ma már nagyfokú objektivitásra és hitelességre törekedhünk és levonhatjuk az általánosítható tapasztalatokat. A megfogalmazott igény jogosságát aláhúzza, hogy az elmúlt negyedszázadban honvédelmi képességünk minőségileg magas szintre emelkedett, néphadseregünk fegyverzetében, szervezetében és felkészítésében korszerű haderővé vált. Ugyanakkor a felhalmozott gazdag katonai, politikai és gazdasági tapasztalatokból még nem eléggé merítünk, mert késik tudományos igényű rendszerezésük és feldolgozásuk. A történelmi adósság is terhel bennünket — fűzte hozzá — a felszabadulástól máig terjedő 37 esztendő múltunk bemutatásának hiánya miatt. Szükségünk van néphadseregünk 1945 és 1959 közötti történelmének további alapos, a valóságnak megfelelő feltárására is, hogy erősíteni tudjuk a köztudatban a követésre méltó, pozitív hagyományokat. A hibák, fogyatékságok megismertetéséből pedig a felnövekvő fiatal katonanemzedékek okulhatnak — állapította meg. Ezután Horváth vezérőrnagy utalt a tudományos ülés várható hasznára, amely a néphadsereggel kapcsolatos tömegpolitikai munka nagyobb hatékonyságában, valamint honvédelmünk 1945-tel kezdődő történelmének valamennyi részterületére kiterjedő tudományos kutatásában fog jelentkezni.

A bevezető gondolatok felvetése után az előadó honvédelmünk, néphadseregünk fejlődésének általános tendenciáival foglalkozott, kiemelve egy-egy jól lehatárolható időszak legjellemzőbb vonásait. Az idő rövideje miatt a fontosabb megállapítások megfogalmazását helyezte előtérbe, amelyek a következőkben foglalhatók össze:

A társadalom, a gazdaság, a politika és hadsereg szoros összefüggésben volt és van egymással, ezért honvédelmünk fejlődését is csak a nemzetközi erőviszonyok alakulása, az ország belső helyzete, erőforrásainak növekedése, a párt és a kormány honvédelmi politikája függvényében lehet helyesen megítélni. Már a felszabadulás előestéjén, 1944 decemberében kimondta a távolabb tekintő politikát folytató MKP az újjászületés legelső követelményét: „A magyar nép léteérdeké, Magyarország újjáépítésének elengedhetetlen feltétele a nemzet cselekvő részvétele az ország német iga alól való felszabadításában.” A követelményt elfogadta az Ideiglenes Nemzeti Kormány is, s csapataink, ha jelképesen is, részt vettek a fasiszmus elleni végső küzdelemben. Azon túl, hogy e lépésnek jelentős szerepe volt a háború utáni rendezésnél, a béketárgyalásokon, az ország

további orientációjában, az új, demokratikus hadsereg létrejötte bebizonyította, hogy népünk elhatárolódott a nemzet fasiszmustól. Ezzel egyértelműen helyreállította politikai tisztességünket, nemzeti becsületünket, s hozzájárult az ország demokratikus átalakításához.

A hadsereg fejlődésének következő fontos időszaka a proletárdiktatúra kivívása után, 1948-ban kezdődött. Az imperializmus közvetlen háborús fenyegetésére válaszul a párt a honvédelmi politikájában — helyesen — azt a reális célt tűzte ki, hogy a hadsereg szocialista vonásait erősítve fokozatosan felépítsen egy fegyverzetében, szervezetében és felkészítésében új, minőségileg hatékonyabb haderőt, amely a szovjet hadsereggel szövetségben képes felvenni a harcot a valószínű ellenséggel szemben.

A későbbi időszakban a nemzetközi helyzet téves megítélése, a valószínű ellenség hibás meghatározása, a politika súlyos torzulásai oda vezettek, hogy az ország teherbíró képességét meghaladó tömeghadsereg létrehozása került napirendre. E vitatott korszak megítélésekor lényeges kihangsúlyozni, hogy ez volt néphadseregünk fejlődésének kezdeti korszaka. Munkás-, parasztfiatalok tízezrei léptek a hivatásos katonai pályára, elsajátították a harc megvívásának művészetét és megtörték ezen a proletárdiktatúra számára létfontosságú területen a volt uralkodó osztályok műveltségi monopóliumát. A magyar történelemben ritka esemény következett be: helyreállt a nép és a hadsereg között a teljes politikai összhang. Milliók értették meg a szocializmus védelméért vállalt felelősségüket, és a fiatalok százezrei vették birtokukba a modern technikát, a szovjet hadsereg harci tapasztalatait.

Ugyanakkor a hadsereg túlhajszolt mennyiségi fejlesztése, a megromló általános politikai légkör hatásai, a szektás-dogmatikus, majd a revizionista torzulások súlyos, a későbbiekben végzetes ellentmondások forrásaivá váltak. Az erőltetett fejlesztés következtében felhígult a hivatásos állomány, a rossz ellátás és a bánásmód elégedetlenséget szült tisztékben és katonákban egyaránt. A fegyelem fellazult. Tovább terheltek az ellentmondásokkal küzdő hadsereget vezetésének fogyatékságai, a beható ellenséges nézetek, az elharapózott kritikátlanság. A hadsereg politikai egysége fokozatosan megbomlott. Mindezek együttesen súlyos következményeket okoztak az ellenforradalom időszakában. A Magyar Néphadsereg megbénult. Nem tudta feladatát betölteni, sem úgy, aho-

gyan ezt a szocialista társadalom védelme megkövetelte, sem úgy, ahogyan ez a személyi állomány nagy többségének szándékában állott. A katonák döntő része hű maradt esküjéhez. Nem sikerült sem ellenforradalmi megtévesztéssel, sem parancsral szembe fordítani őket a szocialista rendszerrel és az internacionalista segítséget nyújtó szovjet hadsereggel. Az 1956. november 4-én fellépő forradalmi központ támaszkodhatott a házájához, a szocializmushoz hű katonákra a munkáshatalom megvédéséért, az ellenforradalom leveréséért és a néphadsereg újjászervezéséért vívott harcban.

A korábbi hibáktól következetesen elhatárolódó Magyar Szocialista Munkáspárt megalakulása és az ellenforradalom leverése a honvédelmi politika és a Magyar Néphadsereg tekintetében is döntő fordulatot hozott: visszatérést a lenini útra. Az ideiglenes vezető szervek már 1956 novemberében állást foglaltak a hadsereg újjászervezésével kapcsolatban. Első lépésként a honvéd forradalmi karhatalom felállításáról döntöttek, majd meghatározták az újjászervezésre kerülő hadsereg politikai irányításának módját, az egyszemélyi vezetés rendjét, a hadsereg nagyságát, fegyverzetét, ellátásának és alkalmazásának szabályait. A döntések mindenekelőtt a belső ellenség elleni harc követelményei szerint születtek, figyelembe véve a társadalom és a népgazdaság súlyos helyzetét. Az újjászervezés során a hadsereg létszáma, magasabbegységeinek, egységeinek és intézményeinek száma mintegy negyedére csökkent, s anyagi-technikai eszközeinek jelentős része is a gazdasági konszolidáció érdekében került felhasználásra. Az erők és eszközök csökkentését és átcsoportosítását az tette lehetővé, hogy a Varsói Szerződésbe tömörült hadseregek, mindenekelőtt az ideiglenesen Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok teljes egészében átvették tőlünk hazánk külső agresszióval szembeni védelmét.

A karhatalom és az újjászerveződé néphadsereg a forradalmi központ felépésének első percétől kezdve szilárdan az MSZMP legfelső vezető szerveinek irányítása és ellenőrzése alatt állt. Az alakulatoknál és a központi szerveknél már 1956 november első felében megalakultak, majd fokozatosan megszilárdultak a pártszervezetek, amelyek kiemelkedő szerepet tölthettek be a hadsereg forradalmi erőinek megszervezésében, az eszmei-politikai tisztulás folyamatában, a hadsereg politikai egysége kikovácsolásában. Hatottak azonban még a korábbi szektás-dogmatikus és revizionista nézetek,

és még élt az ezeknek megfelelő gyakorlat is. Mindez szükségessé tette, hogy a pártvezetés elvileg tisztázza és rendezze a hadsereg pártirányításának, a parancsnokok és a kinevezett politikai helyettesek egymáshoz való viszonyának elveit és módszereit. Ma már megállapíthatjuk, hogy az akkor kialakított alapelvek kiállták az élet próbáját és azóta lényegében változatlanok.

Az MSZMP vezető szervei a szocialista konszolidáció időszakában, 1957 szeptemberében megalapozták és kidolgozták a párt hosszútávú honvédelmi politikáját. E politika a később induló fejlesztés alapvető céljával tüzte ki, hogy a hadsereg a belső feladatok teljesítése mellett váljon alkalmassá a külső agresszió eredményes elhárítására is. Ennek megfelelően elvi döntés született a hadsereg nagyságáról, alapvető struktúrájáról, a két haderőnem korszerűsítéséről és fejlesztéséről, a szövetséges hadseregekhez való felzárkózásáról. A Központi Bizottság 1959-ben pedig határozatot hozott a hadsereg fejlesztésének, korszerűsítésének konkrét programjáról is, amelyet a VII. kongresszus hagyott jóvá.

A Magyar Szocialista Munkáspárt hosszútávú honvédelmi politikájának a konszolidáció időszakában kidolgozott alapelvei ma is érvényesek. Ezek az alábbiakban foglalhatók össze:

1. A párt és a kormány abból a lenini tanításból, s egyben a magyar munkásmozgalom azon tapasztalatából indul ki, hogy amíg az imperializmus fennáll, amíg agresszív háború veszélye fenyeget, addig a szocialista haza megbízható védelméről nem lehet lemondani.

2. A szocializmus eredményes védelme korunkban csak a szocialista államok közös és összehangolt védelmi erőfeszítéseivel, a Varsói Szerződés kereteiben oldható meg. Ezért nemzeti érdekeinknek és proletár internacionalista felfogásunknak megfelelően honvédelmünket, hadseregünket a kollektív védelmi rendszer követelményeivel összhangban fejlesztjük.

3. A honvédelmet, a hadsereget ki-egyensúlyozottan, folyamatosan és tervszerűen, az ország teherbíró képességéhez mérten kell fejleszteni, hogy a népgazdaság egészséges fejlődése, a nép életszínvonalának növelése, fenntartása állandóan biztosítható legyen, s hogy ne keletkezzenek sem a gazdaságban, sem a társadalmi-politikai életben a honvédelmet is gyengítő, nehezen feloldható ellentmondások. Ezért katonapolitikai szempontból rendkívül fontos volt és marad a nemzeti jövődelem honvédelmi célokra fordítható optimális arányának meghatározása.

4. A honvédelem az egész társadalom ügye, s nem lehet csak a fegyveres erők feladata. A szocialista haza védelme kötelezettségeket ró mind a párt-, az állami-, a társadalmi és a gazdasági szervezetekre, mind a közoktatási, kulturális és egészségügyi intézményekre, minden magyar állampolgárra. A honvédelem fejlesztése érdekében rendkívül fontos feladat a lakosság felkészítése, politikai meggyőződésének és erkölcsi szilárdságának, a haza védelméhez való pozitív és aktív viszonyának erősítése.

5. A honvédelmi politika központi eleme a fegyveres erőknek a mennyiségi és minőségi követelményeket egyaránt kielégítő fejlesztése. A cél a korszerű hadviselésre kiválóan alkalmas haderő létrehozása, amely a testvéri haderőgekkel együttműködve képes biztosítani az esetleges agresszió elhárítását, az ellenség váratlan csapása következményeinek csökkentését, a hadműveleti kezdeményezés megragadását, a mozgósítás végrehajtását, a szervezett állami és társadalmi tevékenység fenntartását.

Az MSZMP honvédelmi politikájának alapelvei biztos irányvonalként szolgáltak az elmúlt több, mint két évtizedben a Magyar Néphadsereg fejlesztéséhez.

A honvédelem korszerűsítését, fejlesztését szolgáló konkrét program megvalósítása az 1960-as évek elején kezdődött. Végrehajtását különösen az indokolta, hogy hadseregünk fegyverzetét, szervezetét, felkészítését tekintve jelentősen elmaradt a potenciális ellenség növekvő katonai lehetőségeitől, a Varsói Szerződéshez tartozó testvérhadseregek színvonalától, a korszerű háború követelményeitől. A program végrehajtását sürgette, hogy az Egyesült Államok, az Észak-atlanti Szövetség fokozott erővel igyekezett katonai fölényét megőrizni, támadó erőt növelni a nemzetközi helyzet egyidejű élezése mellett. Ugyanakkor erre az időre felgyorsult hazánkban a szocialista építés folyamata. Befejeztük a szocializmus alapjainak lerakását. Dinamikus fejlődött a népgazdaság, megteremtve a hadseregfejlesztés anyagi, technikai, pénzügyi alapjait. A szocialista nemzeti egység kibontakozása kibővítette és megszilárdította a szocialista honvédelem társadalmi-politikai bázisát. A kulturális forradalom új lendülete hatására műveltebb, a katonai szolgálat szükségességét megértő, a közösségi követelmények iránt fogékony fiatalok vonultak be a hadseregbe. A kedvező feltételekhez hozzájárult az is, hogy megszemélyesen támaszkodhattunk a testvéri hadseregek, mindenekelőtt a szovjet hadsereg sokoldalú támogatására.

Néphadseregünk korszerű haderővé

fejlesztése olyan összetett és bonyolult feladatrendszerrel képezett, amelyet igen fesztített ütem mellett is csak két-három, egymást követő 5 éves terv során lehetett teljesíteni, s ez az ütem rendkívüli terheket rótt a hadsereg teljes személyi állományára, elsősorban a tisztikarra. A hadsereg fejlesztésének mintegy két évtizedes folyamata két, egymástól jól elhatárolható időszakra osztható.

A Magyar Szocialista Munkáspárt az 1960-as évekre azt a célt tűzte ki, hogy szocialista hadseregünk épüljön ki, és az alapvető területeken zárkózzon fel a testvéri hadseregek színvonalához. Ezekben az években a lényegében extenzív jellegű fejlesztés a legfontosabb irányokban zajlott le. Megfelelő szintre emeltük a hadsereg létszámát, felállítottuk a szükséges csapatokat, törzseket, intézményeket — a mai korszerű szervezet alapjait —, viszonylag gyorsan rendszeresítettük a korszerű fegyverek tömegeit, áttértünk az új fegyvernemeknek és harcjeljárásoknak megfelelő kiképzésére. Ugyanakkor átmenetileg vállaltuk a régi és az új technika együttes alkalmazását, egyes fegyvernemeknél az átfegyverzés későbbre halasztását. A haderőnemek tekintetében kénytelenek voltunk bizonyos sorrendiséget követelni. Kezdetben — a rendelkezésre álló anyagi eszközök koncentrálásával — elsősorban hazánk légvédelmét korszerűsítettük: kiépítettük a honi légvédelmi haderőnemet, és jelentősen fokoztuk harci képességét. A szárazföldi csapatok korszerűsítése csak ezután került előtérbe.

A jelentős ráfordítások ellenére kevesebb energia jutott a kiképzés, a vezetés korszerűsítésére, a személyi állomány szolgálati és életkörülményeinek javítására. Mindez éles ellentmondásokat okozott, amelyeket a fejlesztésnek ebben a szakaszában tudatosan kellett vállalnunk.

A fesztített ütemű munka hatására a 60-as évek végére minőségi fordulat következett be a Magyar Néphadsereg legfontosabb jellemzőiben. Az MSZMP Központi Bizottsága 1968 februárban jogal állapíthatta meg, hogy: „Erőfeszítéseink eredményeként hadseregünk a fegyverzet korszerűségét, ütőképességét tekintve ma már eléri a szomszédos baráti államok színvonalát. Elmondhatjuk: olyan hadseregünk van, amely teljesíteni tudja a Varsói Szerződésből reá háruló feladatokat, a baráti szövetséges hadseregekkel együttműködve képes hazánk és a szocialista közösség fegyveres védelmére.”

A fesztített ütemű, igen sikeres munka egy évtized alatt létrehozta a feltételeket a további, elsősorban minőségi fejlesztéshez. A Központi Bizottság 1968 február-

ri, majd a Politikai Bizottság 1968 novemberi határozatai megszabták a hadsereg minőségi fejlesztésének irányát, az 1970-es évtizedben követendő célokat, követelményeket, a fejlesztés kereteit, anyagi feltételeit.

E periódusban az alapvető cél az volt, hogy a hadsereg harcászultsága, harci lehetősége tartson lépést a potenciális ellenség támadó képességének növekedésével, a testvéri hadseregek színvonalának fejlődésével. Feladattá vált annak folyamatos biztosítása, hogy a honi légvédelmi csapatok azonnal, a szárazföldi erők pedig rövid időn belül képesek legyenek eredményesen harcra lépni. A fejlesztés feladatait a magasabbegységek és egységek számának növelése nélkül, belső szervezetük és vezetésük tökéletesítésével, a technika korszerűsítésével, a kiképzés színvonalának emelésével, a politikai-erkölcsi-fegyelmi állapot fokozásával kellett megoldani. A korábnál nagyobb hangsúlyt kapott a gazdaságosság és a személyi állomány élet-, szolgálati és munkakörülményeinek javítása.

A technikai korszerűsítés ebben az évtizedben valamilyen mértékben a hadsereg valamennyi haderőnemét, fegyvernemét, szakcsapatát érintette. Lényegében befejeződött a hadművelési csapatok feltöltése korszerű eszközökkel. Jelentősen javult a honi légvédelem hatékonysága, a szárazföldi csapatok tűz- és ütőereje, mozgékonyasága, páncélvédeltsége és légi oltalmazottsága. Megkezdődött a korszerű technikának a fegyverrendszer új generációját képviselő eszközökkel történő felváltása és a nekik megfelelő szervezeti módosítások végrehajtása a magasabbegységeknél és egységeknél. Ebben a periódusban a hadseregfejlesztés kiemelt területét képezte a harcászultságának, kiképzésének és vezetésének tökéletesítése, valamint a háterszágvédelem egységes rendszerének kiépítése.

Az új gazdasági irányítási rendszer bevezetésével és fejlődésével összhangban gyökeres minőségi változás következett be a katonai gazdálkodásban. A korszerűsítés legfőbb elemét a természetbeni ellátásról a pénzgazdálkodásra való áttérés jelentette, amelynek megfelelően növekedtek a parancsnokok önálló gazdálkodási feladatai, de fokozatosan bővült felelősségük és jogkörük is. Változások következtek be a népgazdaság és a hadsereg kapcsolatában is, amelynek egyik jellemző vonása az új kiképzési műszaki csapatok népgazdasági érdekű termelő tevékenysége, a népgazdaság, elsősorban a mezőgazdaság időszakos megsegítése. Jelentős szerepet kapott a katonai gazdálkodásban a hadsereg erőivel végzett és a népgazdaságot tehermenten-

ítő felújító, karbantartó és beruházó munka is, amellyel fokozatosan javítottuk kiképzési, élet- és szolgálati körülményeinket.

A Magyar Néphadsereg fejlődésének, korszerűsítésének mindvégig alapvető forrása és feltétele volt a személyi állomány politikai egysége, magas fokú erkölcsi és politikai állapota. Ehhez mindenekelőtt a párt politikája és a társadalom kiegyensúlyozott helyzete teremtett kedvező lehetőséget, amelyet erősített a hadseregen belüli, tartalmában és módszerében gazdag eszmei és erkölcsi nevelés. A még nemkívánatos jelenségek ellenére kimondhatjuk, hogy gyökeresen megváltoztak néphadseregünk belső viszonyai, légköre, emberi kapcsolatrendszere. A negyedszázados útra visszatekintve azt kell hangsúlyoznunk, hogy kialakultak és megszilárdultak a szocialista hadseregre jellemző vonások.

A fejlesztés bonyolult feladatai, a tömegesen rendszerbe állított fegyverek és eszközök, a bevonuló sorkatonák sokoldalú felkészítése a rendkívüli erőfeszítéssel dolgozó hivatásos állománytól, elsősorban a tisztikartól, általános, szakmai és politikai műveltségének növelését, vezetési ismereteinek és képességeinek tökéletesítését követelték meg. A magasabb színvonalú képzést biztosítja, hogy a fiatal tisztek négyéves katonai főiskolákon tanulnak 1967 óta. A minőségi fejlesztés követelményei szerint korszerűsítettük több alkalommal a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián folyó oktatást. Jelentős feladatot látnak el a különböző átképző és továbbképző tanfolyamok is. A szükséges káderalállomány biztosítása azonban nem mentes a komoly gondoktól és feszültségektől. Az utóbbi években egyre csökken a tisztí hivatás vállalók száma, és nem kielégítően alakul minőségi összetétele sem. Hosszú évek óta nem tudjuk megoldani a hivatásos tiszt-helyettesi állomány megbízható feltöltését és utánpótlását sem.

Horváth István vezérőrnagy előadása végén összegezte a honvédelmi politika és a Magyar Néphadsereg fejlődése legfontosabb tapasztalatait, majd újra megfogalmazta a bevezetőben már elhangzott, a néphadsereg történetének komplex tudományos kutatására vonatkozó igényt. Hangsúlyozta, hogy e hosszú távú feladat elvégzéséhez a Hadtörténelmi Intézet munkatársainak számottevő része mellett szükség van a különböző vezető szervek, parancsnokságok, az akadémia és főiskolák speciális szakterületen dolgozó, a sajátosságokat jól ismerő tisztjeire, a nyugdíjasokra, valamint a polgári élet különböző területein számunkra hasznos és fontos eredményeket elérő

tudományos kutatókra is. Utalt arra, hogy a honvédelemmel kapcsolatos tömegpolitikai munka, a közvélemény formálása a néphadsereg élete és története eddigi megismertetése ellenére sem érte még el a megkívánt szintet. Véleménye szerint a közgondolkodás megfelelő befolyásolása akkor lesz eredményes, ha a hadsereg parancsnokai, politikai vezetői, kutatói és propagandistái megalapozottabban, kezdeményezőbbben, nagy politikai felelősséggel végzik ezt a munkát. Ehhez a tudományos ülésen kérte és igényelte a polgári élet különböző területein dolgozó kutatók és ismeretterjesztők, a tömegkommunikációs eszközök munkásai, valamint az irodalom és a művészetek elkötelezett művelői segítségét is.

A tudományos ülés témájával átfogóan foglalkozó előadás után Kiss Sándor vezérőrnagy „A Magyar Néphadsereg és a népgazdaság” című korreferátuma következett. Az előadó bevezetőjében a hadseregfejlesztés általános gazdasági hátterét rajzolta meg. Hangsúlyozta, hogy a háborúban, a győzelem kivívásában elsőrendű fontosságú a gazdasági tényező, a termelő erők fejlettségi színvonala és a termelési viszonyok jellege. Államunk hadigazdasági erejét a népgazdaság helyzete jellemzi, és ez a hadsereg építésében nyer konkrét kifejezést. Hadseregfejlesztésünket egyszerűen behatárolják a pénzügyi-anyagi erőforrások, hiszen terveink készítésében sohasem feledkezhetünk meg igényeinknek a lehetőségekhez való igazításáról. Másrésztől minél fejlettebb a gazdaság, főleg az ipari termelés, annál magasabb szintű a hadsereg technikai ellátottsága, annál szilárdabb a hadsereg anyagi bázisa. Kiss vezérőrnagy bevezetője végén leszögezte, hogy a honvédelemben a hadseregfejlesztés mellett meghatározó szerepe van az ország gazdaságán belüli hadiipari kapacitásnak és termelésnek, ezért a továbbiakban elsősorban a magyar hadiipar fejlődésének történetét kívánta bemutatni. Előadásának tartalma az alábbiak szerint foglalható össze:

A magyar hadiipart azok a vállalatok képezik, amelyek meghatározott termelési kapacitással rendelkeznek. Ezen vállalatoknál — függetlenül attól, hogy a haditechnikai termelésük kisebb vagy nagyobb részarányt képvisel-e — elsődleges a hadiipari feladatok végrehajtása.

A hadiipari üzemekben a felszabadulást követő években haditechnikai termelés nem folyt. 1948-tól azonban előtérbe került a hadsereg fejlesztése és az ehhez szükséges haditermelés feltételeinek biztosítása. A visszaállított és

az újonnan létrehozott hadiipari üzemekben gyors ütemben nőtt a termelés, amelynek eredményeként 1950 és 1954 között a hadsereg szükségleteinek mintegy 70%-át tudtuk kielégíteni. A teljes kapacitás kihasználásával különféle ágyúk, aknavetők, gyalogsági fegyverek, tüzéségi és gyalogsági lőszeresek iránti igények 80%-át biztosítottuk.

Pártunk vezetése utólag elemezte ezt az időszakot, s megállapította, hogy túlzott és erőltetett volt ez az iparpolitika, és része volt az 1956-os eseményekben. Műszaki és honvédelmi szempontból azonban a hadiipar megteremtése mindenképpen számottevő eredmény volt. A fejelett szovjet licenciák átvétele jelentős hatást gyakorolt a kohászat, a finommechanika és a vegyipar fejlődésére. Az akkori politikai helyzet és a katonapolitikai elképzelések alapján olyan vélemény alakult ki, hogy a háború kitörése után az iparnak folyamatosan biztosítania kell a hiányokat és a szükséges utánpótlást. Ezért a haditechnikával való önellátásra törekedtünk. Figyelembe véve hadiiparunk akkori műszaki színvonalát, káderhelyzetét, nagy erőfeszítésekkel ugyan, de biztosítottuk a hagyományos haditechnika gyártását.

1953 után, a nehéz gazdasági helyzet miatt, jelentősen csökkentek a rendelkezésünkre bocsátott pénzügyi keretek. A haditechnikai termelés visszaesett. A gyárak polgári termékek gyártására álltak át, de a gyártmányok bevezetése lassan haladt, így a kapacitás sokáig csak részben volt kihasználva.

1957 után előtérbe került a hadsereg fejlesztése, és ennek megfelelően korszerű haditechnikával való ellátása. A hadiipari termelési szerkezet a hagyományos fegyver- és lőszergyártásról eltolódott a híradástechnika és járműipar felé. A fegyver és lőszer részaránya 80%-ról 1970-re 24,8%-ra csökkent, ugyanakkor a híradástechnika 4,1%-ról 30%-ra, a műszaki gép- és járműgyártás 10%-ról 17%-ra emelkedett. Ezt az elmozdulást, hogy a Varsói Szerződés államai között már 1958-ban megkezdődött a hadiipari gyártásszakkosítási munka, a magyar ipar az adottságainak leginkább megfelelő termékek gyártására vállalkozott, s a szocialista országok igényeit is számításba véve gazdaságos sorozatnagyságokat tudott kialakítani. Termelésünk és exporttevékenységünk jelentősen nőtt, elsősorban a híradástechnikában és műszeriparban.

Hadiipari termékeink többsége elsősorban szovjet licenc alapján gyártott technika. A hazai fejlesztés lehetőségei korlátozottak. Sem alapanyag- és alkatrész-

gyártásunk, sem a meglévő haditechnikai kutató kísérleti bázisunk nem versenyképes a haditechnikai eszközök fejlesztésében más, nagyobb lehetőségekkel rendelkező országokhoz képest. A saját fejlesztésnek összhangban kell lennie országunk iparának helyzetével és fejlesztési célkitűzéseivel. A licenc alapján történő termelés viszonylag előnyös, mert rövidebb idő alatt kezdhető meg a sorozatgyártás, kevesebb szellemi ráfordítást igényel, alacsonyabb fejlesztési költségek jelentkeznek. A gyártmány már a licenc átadása idején fel van véve az egységes fegyverzeti rendszerbe, így a termék eladása biztonságosabb a baráti országokban, mint a hazai fejlesztésű. A licencgyártásának az a nagy katonai előnye, hogy a Szovjetunió hadseregével azonos technika kerül alkalmazásra.

A néphadsereg ellátásában jelenleg a hazai ipar részesedése alig haladja meg a 30%-ot. Az önellátásra való törekvés feladásának a gazdasági indítékok mellett az is oka volt, hogy a hatvanas évek végén megváltoztak a háború várható lefolyására vonatkozó doktrinális nézetek is. Ennek lényege, hogy egy rakéta-nukleáris háború kirobbanása után az ország gazdaságának mozgósítása, a fegyveres erők anyagi-technikai biztosítása rendkívül nehézé válik, ha ezek végrehajtása nem történik meg a háborút megelőző időszakban. Háború idején a népgazdaságot nagymértékű veszteségek érhetik, és nem lehet számolni tervszerű gazdasági tevékenységgel. Ilyen szempontból pedig nincs jelentősége az autark ipari ellátásnak.

A korábbi elvek feladásának hatása forintban ki sem fejezhető. Megszűnt a békeigényeket többszörösen meghaladó hadiipari kapacitások kiépítése és az indokolatlanul túlzott kapacitások fenntartása. A hadiipar területén is érvényesül a népgazdaság általános ipari politikája: a szelektivitás és a gazdaságosság. Az elveinkben bekövetkezett változás egyben a népgazdasággal való kapcsolatunk szélesebb alapokra való helyezését is eredményezte. Jelen elveink szerint a háború várható lefolyása az azonnal felhasználható tartalékok jelentőségét helyezi előtérbe. Felkészültségünkben ezért a hadsereg technikai, anyagi feltöltöttségén túl messzemenően figyelembe vesszük a népgazdaságból azonban igénybe vehető eszközöket, anyagokat.

Kiss Sándor vezérőrnagy ezután a népgazdaság és a néphadsereg gazdasági kapcsolatainak azzal az oldalával foglalkozott, amelyet a hadiipari termelés mellett a katonáknak az orszá-

gos jelentőségű beruházó, mezőgazdasági segítő és ipari termelő tevékenysége reprezentál. Megállapította, hogy ez a korábban alkalmi jellegű munka 1969-től szabályozott formát öltött, a hetvenes évek közepétől pedig rendszeressé vált. A termelésben való közvetlen részvételt az alábbi adatokkal bizonyította:

Az elmúlt évben a mezőgazdasági munkákban központi szervezésben 6500 fő és 1000 szállító jármű vett részt. Helyi szervezésben pedig — hétvégeken és katonai szünnapokon — összesen 40 000 fő és mintegy 100 szállító jármű volt érintve. A kirendelt állomány 390 000 munkanapot teljesített, a szállító járművek pedig 4,5 millió kilométert használtak fel. Az építő műszaki alakulatokat 1964-ben hoztuk létre, hogy feloldjuk a népgazdaság extenzív fejlődése következtében kialakult krónikus munkaerőhiányt. Ugyanakkor egyes szakmákban meg tudtuk oldani az „M” képzést is. A foglalkoztatás 60%-ban az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium, 39%-ban a Közlekedési és Postaügyi Minisztérium és 1%-ban az ipar vonalán történt. Csapataink főleg az ÉVM és KPM vállalatok kiemelt beruházásainak kivitelezésében vettek részt. A katonák dolgoztak például a Paksi Atomerőmű, a Lenin Kohászati Művek, a Borsodi Vegyikombinát, a Metró, valamint a vasútvonalak, autópályák, budapesti hidak, felüljárók és lakótelepek építkezéseiben. A közreműködésükkel létrehozott érték 1981-ben 6 milliárd forint volt.

Az előadó ezután hangsúlyozta: a hadsereg és a népgazdaság közötti kapcsolatok rendszere olyan széles körű, hogy csak nagyon nehezen tekinthető át egy korreferátum keretében. Az jellemzi — folytatta —, hogy sokrétű és átfogja a különböző tudományágak összehangolt művelését, a közös érdekből működte-tett szellemi, termelő és építő kapacitások lehetőségeinek kihasználását, a bel- és külkereskedelmi tevékenységet. Befejezésül Kiss vezérőrnagy, az elmúlt 25 évre visszatérvén, a kapcsolat belső tartalmára a következő fontos tanulságot vonta le: a népgazdaság általános helyzete, stabilitása, teherbíró képessége és a hadsereg mérete, minőségi színvonala, fejlesztése között rendkívül szoros összefüggés van. Korábban a hadsereg, ha nem is volt közömbös a társadalom gazdasági jellegű gondjai iránt, napi tevékenységében nem kényszerült arra, hogy ezer szállal kötődjön a gazdasághoz, hogy sokrétűen együttműködjön a társadalom különböző területeivel. Napjainkban azonban a hadsereg felkészültségének, ellátásának, harc-készültségének, általában a hadsereg életé-

nek szinte nincs olyan területe, amelyik valamilyen módon ne kapcsolódna össze a társadalmi, gazdasági kérdésekkel.

A következő előadó *Reményi Gyula* vezérőrnagy „A Magyar Néphadsereg minőségi fejlődésének főbb jellemzői” című korreferátumában mindenekelőtt leszögezte, hogy hadseregünk alapvető funkciója a szocialista építés külső feltételeinek biztosítása. 1956 végétől kezdve azonban több éven keresztül szükség-szerűen a belső funkció — az ellenforradalom teljes megsemmisítése, a társadalmi és a gazdasági konszolidáció biztosítása — került előtérbe. Ehhez igazodott, erre korlátozódott a hadsereg mind nagyságrendje, mind szervezeti felépítése, mind technikai felszereltsége tekintetében. Ugyanakkor megmaradtak elemeiben a külső funkció ellátásához szükséges szervek és eszközök, a harckészültségi, a felkészítési és kiképzési rendszer.

A párt vezetése helyes politikát folytatott, amikor a fegyveres erők feladataul az aktuális belső funkciók ellátását jelölte meg. De azt is látta, hogy alkalmassá kell tenni a magyar hadsereget egy kívülről jövő támadás elhárítására. A legegyszerűbb politikai kötelességünk volt szövetségeseinkkel szemben a társadalmi és gazdasági konszolidációval párhuzamosan a védelmi képesség megteremtése. Az ötvenes évek végén tovább folytatódott a technikai eszközök és a hadművészet területén a hadügy forradalma, és nem volt megengedhető a fejlődéstől való túlságos lemaradás. Fenn kellett tartani bizonyos szinten a hivatásos állomány képességeit a harci technika kezelésében, alkalmazásában, a harcjeladások végrehajtásában és a kiképzésben. Tehát, ha részlegesen is, kapcsolatban kellett maradni a korszerű, vagy viszonylagosan korszerű technikával és alkalmazása szabályaival.

A modern fegyverek egyik jellemzője, hogy drágák. Az ellenforradalom utáni években még hiányoztak a mennyiségi fejlesztés és a teljes átfegyverzés gazdasági feltételei. Az idejében megtett lépésekkel azonban enyhíteni lehetett a várható terheket, amelyek később, a szövetségi kötelezettségek teljes értékű vállalásakor jelentkeztek. Ezért a Magyar Szocialista Munkáspárt vezető testülete 1959-ben úgy döntött, hogy hadseregfejlesztésünkben hosszú távon az egyenletesség és az arányosság elvét kell érvényesítenünk, rövid távon pedig el kell kezdenünk a haderőnemek, a fegyvernemek és szakcsapatok differenciált fejlesztését.

A hatvanas években a honi légvé-

delem erőteljes modernizálása volt a cél, hogy minél előbb egyenlő értékű tagjai legyünk a Varsói Szerződés egységes légvédelmi rendszerének. Ezért rakéta-eszközökkel váltottuk fel az elavult csöves légvédelmi tüzérséget. Korszerű, erős fegyverrel felszerelt MIG—21 típusú vadászgépekkel láttuk el a vadászrepülő csapatokat. Erőteljesen fejlesztettük új készülékekkel a rádiótechnikai csapatokat, hogy biztosítani tudják a másik két fegyvernem hatásos működését. A korszerű eszközök bevezetésével összhangban módosítottuk a szervezeti felépítést is. Létrehoztuk az Országos Légvédelmi Parancsnokságot, majd megalakítottuk a honi légvédelmi magasabbegységeket.

A szárazföldi csapatok fejlesztési üteme ebben az időben elmaradt a honi légvédelemé mögött. Ennél a haderőnemenél azt a fő célkitűzést követtük, hogy egy létszámnöveléssel párhuzamosan megteremtjük a későbbi minőségi fejlődés szervezeti kereteit: felállítottuk a hadseregparancsnokságot és az alárendelt magasabbegységeket. A továbbiakban megkezdtük a hadművelési-harcászati, illetve a harcászati rakéták, a korszerű harcokocsik és páncéltörő fegyverek rendszerbe állítását, a csapatok modern tüzérségi lövegekkel és páncélozott szállító járművekkel való felszerelését.

Az erőforrások korlátozottsága és más okok miatt a reális igényektől, a technikai fejlődéssel járó növekvő követelményektől messze elmaradt a kiképzési feltételek korszerűsítésének üteme. Nem tudtuk biztosítani a személyi állomány szociális, élet- és munkakörülményeinek régóta indokolt javítását sem. Hátérbe szorult számos területen a beruházó és felújítási tevékenység is. Jelentős hiányok voltak a páncélozott szállító harcjárművekkel és korszerű csapatlégvédelmi eszközökkel való ellátottság terén.

Annak ellenére, hogy a hatvanas években néphadseregünk jelentősen korszerűsödött, az ellenség állandóan növekvő lehetőségei, a szövetséges hadseregek fejlődése részünkről is megkövetelték a védelmi képesség további fokozását. Jobb gazdasági helyzetünk, gyarapodó tervezési tapasztalataink, az összehangoltabb szövetséges együttműködés megteremtették a lehetőséget egy erőteljes, alapvetően minőségi javulást ígérő, hosszútávú fejlesztési elképzelés megvalósítására. A Magyar Szocialista Munkáspárt legfelső fórumai által a 60-as évek végén elfogadott koncepció alapján 1980-ig tovább korszerűsítettük hadseregünk fegyverzetét, felszerelését, kiképzési rendszerét, javítottuk a szemé-

lyi állomány szociális, munka- és életkörülményeit.

Folytattuk a szárazföldi csapatok fejlesztését. A lövészcsoportok döntő többségét páncélozott szállító harcjárművekkel láttuk el. A hadműveleti-harcászati és harcászati rakétákat korszerűbb típusú eszközökkel váltottuk fel. A csapatokat elláttuk különböző légvédelmi rakétákkal. Átfegyvereztük a honi légvédelem rakétacsapatait. A vadászrepülő csapatokat felszereltük a MIG—21 típusú repülőgép legkorszerűbb változataival. Létrehoztuk a hatékonyabb oltalmat biztosító egyes légvédelmi rakétacsoportosítást. Jelentősen növeltük a rádiótechnikai csapatok hatékonyságát a legmodernebb eszközök tömeges rendszerbe állításával. Előre léptünk a harc vezetésének automatizálása területén is. Néphadseregünk fejlődését jelzi, hogy az adott időszakban a magasabbegységek tűzereje nyolcszorosára, manőverezési képessége és az egy főre jutó gépi energia hat-nyolcszorosára nőtt. Mindezek eredményeként néphadseregünk ma valamennyi alapvető tényezőt tekintve korszerű hadsereg, amely kiállja az összehasonlítást mind a szövetséges hadseregekkel, mind valószínű ellenségeinkkel.

A hetvenes évek második felében az imperializmus agresszivitása fokozódott. Mérhetetlen fegyverkezésbe kezdett, hogy a katonai egységet felborítva erőfölényre tegyen szert. Ez veszélyeztette a békét, a szocialista építés biztonságát. Az erőfölényre jutás megakadályozása, a biztonság és a béke megőrzésének céljából a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének helyzetelemzése és ajánlása alapján pártunk is úgy döntött, hogy az erőteljesebb minőségi fejlesztés érdekében hadseregünket terven felül, a legfejlettebb technikai eszközökkel kell megerősíteni, melyek azóta az egységek, alegységek alapvető fegyverzetévé váltak, és pozitívan befolyásolják hadseregünk harci képességét, hadrafoghatóságát.

Reményi vezérőrnagy ezután az intenzív fejlesztést kísérő gondokkal is foglalkozott. Azt a meggyőződését fejezte ki, hogy a katonai vezetés a reális lehetőségek határain belül meg fogja oldani a problémákat.

Befejezésül az elmondottak alapján néhány következtetést vont le. Előadását azzal zárta, hogy méltatta a Varsói Szerződés hadseregeinek szerepét az imperializmus világtámasztrófiával fenyegető szándékai elhárításában, amelyhez nemzetközi érdekeinkkel összhangban mi is hozzájárulunk honvédelmünk fejlesztésével.

„A Magyar Néphadsereg pártirányítása és a pártélet fejlesztésének tapasztalatai” címmel Györgyi Béla vezérőrnagy tartotta a tudományos ülés utolsó konferenciáját. Emlékeztetett a fegyveres erők pártirányításának a szocialista forradalom után kidolgozott elveire, amelyek mindenekelőtt Lenin nevéhez fűződnek, s a bolsevik párt dokumentumaiban körvonalazódtak. Hangsúlyozta, hogy csak a lenini elvek alapján biztosíthatja a hadsereg a hatalmat kezükben tartó munkások és parasztok politikai érdekeinek védelmét, a szocialista hazai függetlenségét. A hadsereg pártirányítása lenini elveit összefoglalva az alábbiakat emelte ki:

— A Központi Bizottságnak, mint kollektív vezető testületnek a kongresszusok döntéseinek alapul a közvetlen irányító és ellenőrző tevékenysége.

— Az osztályelv alapján szervezett, politikailag elkötelezett parancsnoki kar tevékenységében a politikának van elsődlegessége.

— Az erős, nagy tömegbefolyással és a hadsereg életének valamennyi területére kiterjedő hatáskörrel rendelkező pártszervek és pártszervezetek végzik a politikai szervező és nevelő munkát.

— A párt- és állami funkciót magukban egyesítő politikai szervek hatékonyan működnek.

— A fegyveres erők vezetőinek, parancsnokainak megbonthatatlan a kapcsolata a katonák és a lakosság tömegeivel.

Az ellenforradalom tanulságait levonva, a Magyar Szocialista Munkáspárt a hadsereggel kapcsolatos politikájában visszatért a lenini elvekhez. Ideiglenes Intéző Bizottsága az első perctől kezdve irányítása és ellenőrzése alá vonta a karhatalmat. Arra törekedett, hogy mindenekelőtt a munkásosztályban és a fegyveres erőknél építse ki a pártszervezeteket.

Az alakulatoknál és az irányító szerveknél már 1956 november első felében létrejöttek a pártszervezetek, majd sor került a politikai apparátus kinevezésére. Az itt dolgozó kommunisták kiemelkedő szerepet tölthettek be a hadsereg forradalmi erőinek megszervezésében, a karhatalmi feladatok teljesítésében, az eszmei-politikai tisztulás folyamatában. Éltek és hatottak azonban még a pártpolitikai munka helyével és szerepével kapcsolatos revizionista és dogmatikus nézetek, valamint a nekik megfelelő gyakorlat. Ezért az Ideiglenes Intéző Bizottság a néphadsereg újjászervezésének részeként kialakította a hadsereg pártirányításának és ellenőrzésének, a pártszervek és a kinevezett politikai

apparátus irányításának, egymáshoz való viszonyának elveit és rendszerét. Erről az 1957. február 11-i „Irányelvek a honvédség politikai szervei és párt szervezetei részére” c. dokumentum intézkedett, amely kiemelte, hogy a hadsereget csakúgy, mint a proletárdiktatúrát, a párt irányítja. Majd leszögezte, hogy a hadseregben is érvényesíteni kell a párt demokráciát, a párt szervezeteknek választott szervek által való vezetését, s azt, hogy a hadsereg párt szervezetei többé nincsenek alárendelve a politikai apparátusnak.

Az előadó ezután a konszolidáció előrehaladásával teremtett új helyzetet érintve a Politikai Bizottság 1957. november 12-i ülésével foglalkozott, amely kiadta az „Irányelvek a Magyar Népköztársaság fegyveres erői párt szervezetei és politikai szervei részére” c. új dokumentumot. Ebben meghatározta, hogy a hadsereg párt szervezetei az MSZMP elvi programja, politikai irányvonalai, Szervezeti Szabályzata és határozatai alapján végzik munkájukat. Ez nemcsak biztosítéka a pártirányítás érvényesítésének a hadseregben, hanem feltétele a párt demokrácia kiszélesítésének, a párttagok aktivitásának és a párt tekintélye növekedésének is. A dokumentum hangsúlyozta, hogy a párttagok joga és kötelessége személyre való tekintet nélkül feltárni a katonák nevelését, kiképzését, az öntudatos fegyelem megszilárdítását akadályozó hibákat és hiányosságokat. A parancsnokokat kötelezte, hogy az egész személyi állomány, illetve az egység munkáját érintő fontosabb intézkedések meghozatala előtt kérjék ki a pártbizottság illetve pártvezetőség véleményét. Az Irányelvek foglalkoztak továbbá a KISZ pártirányításával, a parancsnokok politikai felelősségével és feladataival, majd határoztak a hadsereg felső szintű pártirányításáról és ellenőrzéséről.

Továbblépést jelentett ezen az úton a Politikai Bizottság 1960. augusztus 9-i határozata a fegyveres erőknél működő párt szervezetek munkájának továbbfejlesztéséről, amellyel megszüntette a Szervezeti Szabályzattól való eltéréseket; feloldotta a pártfegyelmi ügyek tárgyalásának az Irányelvekben rögzített korlátozásait, lehetővé tette az alárendelt egységek, alegységek parancsnokainak beszámoltatását és a parancsnokoknak az alakulat párt szervei és párt szervezetei ülésein való részvételét.

Az előadó ezután a hadsereg pártirányítása új rendszerét tovább tökéletesítő 1967. március 7-i Politikai Bizottsági határozattal foglalkozott. Megállapította, hogy nem születtek merőben

új intézkedések, hanem csak a lenini pártvezetési elvek alkotó alkalmazása és következetes érvényesítése területén történt előrelépés. A határozat leszögezte, hogy a párt irányító, vezető szerepét — a KB és a végrehajtó szerveinek munkája mellett, a párthatározatok és döntések alapján — a hadseregben működő egyszemélyi parancsnokok, párt- és politikai szervek együttes munkája révén érvényesíti.

A határozat a parancsnokokat személyükben tette felelőssé alakulatuk erkölcsi-politikai állapotáért, szilárd fegyelméért. A lenini pártvezetési elveknek megfelelően a hadseregben szolgálatot teljesítő tisztnek, egyszemélyi parancsnoknak mindenekelőtt politikai funkciót töltenek be, és ennek van alárendelve minden más tevékenységük. A politikai szervek is kettős funkciót töltenek be: katonai szervek és egyben részei az MSZMP apparátusának. Végül a határozat kimondta, hogy a hadseregben működő párt szervek és szervezetek tevékenysége kiterjed a hadsereg életének és tevékenységének minden területre, a legfontosabb cél, a hadsereg harc-készültségének biztosítása érdekében.

Györgyi Béla vezérőrnagy megállapította, hogy ma a néphadseregben a párt szervek és szervezetek felépítése, a politikai irányítás rendszere a Politikai Bizottság 1967. március 7-i határozatának felel meg. Az elmúlt évek tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a határozat kedvező feltételeket biztosít az egyszemélyi parancsnoki rendszer működéséhez, a párt- és politikai szervek munkájához, a párt politikájának megvalósításához, a pártirányítás maradéktalan érvényesüléséhez. A párt határozatai minden szinten realizálódnak a katonai vezetés parancsaiban, a párt- és tömegszervezetek állásfoglalásaiban, a politikai szervek intézkedéseiben. A párt életben a lenini normák és a Szervezeti Szabályzat előírásai megfelelő hatékonysággal érvényesülnek, kiegyensúlyozott, pártszerű viszonyok uralkodnak. Az előadó külön megemlékezett a párt csoportokról, amelyek egyre jobban betöltik helyüket a mozgalmi életben.

Györgyi vezérőrnagy az elmúlt másfél évtized párteletének értékelése után a fejlődés és a társadalomban végbement változások által indokolt jelenlegi munkát érintette. Az elmúlt egy évben a Központi Bizottságtól az alapszervezetekig a vezető testületek kritikusan áttekintették saját tevékenységüket, hogy munkarendjüket és módszereiket az élet követelményeihez igazítsák. A Néphadsereg Pártbizottsága két fontos tanulságot vont le — folytatta. Az egyik, hogy

a pártélet, a pártirányítás fejlesztésének fontos feltétele a jövőben a döntési mechanizmus javítása. A másik, hogy a kollektív vezetés és a személyi felelősség összhangja és érvényesülése feltételének megteremtéséről körültekintőbben kell gondoskodnunk a döntések előkészítése közben és a végrehajtás ellenőrzésekor. Végül hangsúlyozta, hogy napjainkban elsődleges feladattá vált és a jövőben még inkább azzá válik a tömegkapcsolatok állandó erősítése, az emberekkel való mindennapos politizálás, a tudat és szemlélet formálása. Emiatt fontos, hogy szakítsunk a úgynevezett önmozgatással, a formalizmussal, és energiáinkat a végrehajtás segítésére, a helyszíni tapasztalatszerzésre, a tömegek között végzett személyes, meggyőző és mozgósító munkára fordítsuk.

Liptai Ervin ezredes elnöki zárszavában fontos feladatként jelölte meg, hogy az előadások tanulságai eljussanak a hadsereg személyi állományához, az ok-

tatási intézményektől kezdve a csapatokig. Módot kell találnunk arra — folytatta —, hogy a pártunk honvédelmi politikájával, a Magyar Néphadsereg történetével kapcsolatos legfontosabb ismeretek elterjedjenek a polgári életben, a dolgozók, az ifjúság körében is. Megálapította, hogy a tudományos ülés kedvező módon járult hozzá a Magyar Néphadsereg történetének átfogó feldolgozását célzó nagy vállalkozás elindításához. Jelentette a konferencia hallgatóságának, hogy a kutatások távlati programjának első változata már elkészült, s megkezdődött a megvitatása az első fórumokon. Valamennyi jelenlevő segítségét kérte mind a feladatok helyes meghatározásához, mind a meginduló feldolgozó munkához. Végül azzal a meggyőződéssel zárta a tudományos ülést, hogy a megtett negyedszázados út áttekintése, fejlődésünk, eredményeink felmérése jól szolgálja a jövő feladatainak megoldását, elsősorban a honvédelmi teendők eredményes teljesítését.